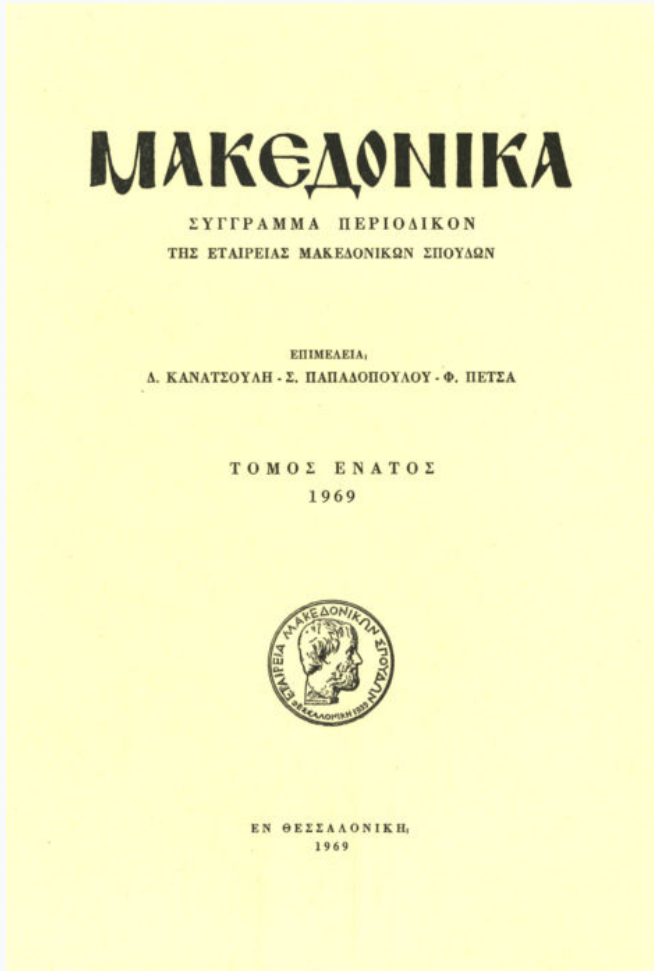

Μακεδονικά

Τόμ. 9 (1969)

S. R. Hamilton, Plutarch, Alexander: A commentary

Βασίλειος Λαούρδας

doi: [10.12681/makedonika.1066](https://doi.org/10.12681/makedonika.1066)

Copyright © 2015, Βασίλειος Λαούρδας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Λαούρδας Β. (1969). S. R. Hamilton, Plutarch, Alexander: A commentary. *Μακεδονικά*, 9, 374–375.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1066>

μεταξύ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως καὶ ὡς ἀγωνισθέντα διὰ τὴν σύνδεσίν των. Δύσκολον εἶναι νὰ ἀντισταθῇ κανεὶς εἰς τὴν γοητείαν, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ τὸ ὄραϊον ὕψος τοῦ βιβλίου. Τὰ ἐπιχειρήματα δὲν εἶναι πάντοτε πειστικά, ἡ ἔρμηνεῖα ὠρισμένων στοιχείων τῆς παραδόσεως εἶναι συζητήσιμος καὶ εὐρύτερα γνῶσις τῆς βιβλιογραφίας θὰ ἠνάγκαζεν ἴσως τὸν κ. Mechin νὰ εἶναι περισσότερο ἐπιφυλακτικὸς εἰς πολλὰ σημεῖα, ἰδίως γεωγραφικά καὶ χρονολογικά. Ἄλλὰ ὅλας αὐτάς τὰς ἀτελείας τὰς ὑπερνεκὰ τὸ ὄραϊον ὕψος καὶ ἡ βαθεῖα πνευματικὴ καλλιέργεια τοῦ συγγραφέως.

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΤΡΑΞ

S. R. Hamilton, Plutarch, Alexander. A commentary, Oxford at the Clarendon press 1969, σελ. 231.

Αἱ συγκρούμεναι ἀπόψεις δι' ἐπὶ μέρους ζητήματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν προσωπικότητα καὶ τὴν δρᾶσιν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἀπόψεις παρουσιάζουσαι θεμελιώδεις μεταξὺ των διαφοράς, ἔχουν καταστήσει ἀπὸ μακροῦ ἀναγκαῖον τὸν ἀκριβῆ ἔλεγχον τῶν πηγῶν. Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Hamilton ἀναποκρίνεται πλήρως εἰς τὴν ἀνάγκην αὐτήν. Ὑποδειγματικὴ ὡς θέμα καὶ ὑποδειγματικὴ ὡς διαπραγματεύσεις, ἀποτελεῖ λεπτομερῆ, φράσιν μὲ φράσιν, ἀνάλυσιν τῆς ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου συγγραφείσης βιογραφίας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζει ἡ βιογραφία, εἶναι πολλὰ καὶ δυσχερῆ. Αἱ πηγαὶ τοῦ Πλουτάρχου, ἡ ὑπ' αὐτοῦ χρῆσις των, ὁ ἐπὶ τῶν πηγῶν ἀσκηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἔλεγχος, αἱ κρίσεις του καὶ ὄχι ὀλιγότερον αὐτῆ αὐτῆ ἡ παράδοσις τοῦ κειμένου, ἀποτελοῦν ζητήματα, ἄνευ τῆς λύσεως τῶν ὁποίων ἡ γνώμη τοῦ Πλουτάρχου διὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὴν δρᾶσιν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐρμηνευθῇ ἐπαρκῶς, τὸ δὲ κύριον πρόβλημα, τὸ ὁποῖον θέτουν ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπὶ μέρους ζητήματα, εἶναι ἂν ὁ ἱστορικὸς τῆς ἐποχῆς μας δύναται νὰ οτηριχθῇ εἰς ὅσα παραδίδει ὁ Πλούταρχος, ὁ ὁποῖος γράφει αἰῶνας ὀκλοκλήρους ἔπειτα ἀπὸ τὸν Μεγάλον Ἀλέξανδρον καὶ μὲ θεωρητικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι πολὺ ἀπέχουν ἀπὸ τὰς θεωρητικὰς ἀρχάς τῆς ἐποχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται.

Ἐπειτα ἀπὸ βραχὺν πρόλογον, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ κ. Hamilton ἐκθέτει τὸ ἱστορικὸν τῆς ἐργασίας του, περιγράφει ἐν συνεχείᾳ τὸν βίον τοῦ Πλουτάρχου, ἀναλεῖ τοὺς δύο λόγους του, οἵτινες εἶναι γνωστοὶ ὑπὸ τὸν τίτλον De Alexandri Magni Fortuna aut Virtute (Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης ἢ ἀρετῆς λόγος α', β') ἐκθέτει τὴν τεχνικὴν καὶ τὰς προθέσεις γενικῶς τῶν Π α ρ α λ λ ἡ λ ω ν β ῖ ο ν (ἐκλογὴ ἠρώων, χρονολογία τῶν βῖ ο ν, βιογραφικοὶ σκοποὶ καὶ μέθοδος ἱστοριογραφίας), συζητεῖ διεξοδικῶς τὸ πρόβλημα τῶν πηγῶν εἰς τὸν βῖ ο ν τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ συνθέτει τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν καταλήγων εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ἂν καὶ εἰς τὴν βιογραφίαν αὐτὴν περιέχεται πλῆθος ὀρθῶν πληροφοριῶν, ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ὁμοῦ παρουσιάζει καὶ ἐλλείψεις (π.χ. ἐλάχισται εἶναι αἱ πληροφοροὶ διὰ τὰ στρατιωτικὰ ἐπιτεύγματα τοῦ Ἀλεξάνδρου, διὰ τὰς πολιτικὰς ἐξελιξίαι ἐν Ἑλλάδι, διὰ τὰς πολιτικὰς προθέσεις τῆς ἐκστρατείας, διὰ τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους, διὰ τὴν σημασίαν τῶν γάμων εἰς Σούσα κ.ἄ.) καὶ ἀποδίδει εἰς τὸν Ἀλέξανδρον σκέψεις καὶ ἰδέας, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν περισσότερο εἰς τὸν Πλούταρχον καὶ τὴν ἐποχὴν του, παρά εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Τὸ συμπέρασμα τῆς ἀναλύσεως αὐτῆς εἶναι ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου συνταχθεὶς βίος τοῦ Ἀλεξάνδρου πρέπει νὰ χρησιμοποιηθῇ μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ πάντοτε ἐν συσχετισμῷ μὲ τὰς ἄλλας ὑπαρχούσας πηγὰς.

Εἰς τὸ διεξοδικὸν ὑπόμνημα τοῦ κειμένου, ὁ κ. Hamilton ἐλέγχει ἐπακριβῶς καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀναφορᾷ πρὸς τὰς ἄλλας πηγὰς ὅσα παραδίδει ὁ Πλούταρχος. Τὸ πρῶτον, τὸ ὁποῖον δέον νὰ ἐξαρθῇ, εἶναι ἡ λαμπρὰ ἐλληνομάθεια τοῦ συγγραφέως, ἡ ὁποία τὸν βοη-

θεί άφ' ενός μὲν νά άποφύγη σύγχυσιν μεταξύ τῆς γλώσσῃς τοῦ Πλουτάρχου καί τῆς γλώσσῃς τῶν συγγραφέων τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς καί άφ' ἑτέρου νά άποκαθιστᾶ τὸ κείμενον εἰς περιπτώσεις ὅπου ἡ παράδοσις του καθιερωτᾶ άπαραίτητον τὴν ἐπέμβασιν τοῦ φιλολόγου. Ἐξ ἄλλου ιδιαίτερός δέον νά ἐξαρθῆ ἡ ὑπό τοῦ κ. Hamilton πλήρης γνῶσις τῆς βιβλιογραφίας περὶ τοῦ 'Αλεξάνδρου. Χρόνος καί κόπος πολὺς ἐχρειάσθη διὰ νά συγκεντρωθῆ τὸ τεράστιον ὕλικόν, τὸ ὅποιον χρησιμοποιεῖ μὲ παραδειγματικὴν εὐσυνειδησίαν ὁ συγγραφεὺς.

Ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους θεμάτων, τὰ ὅποια τίθενται ὑπὸ τοῦ βί ο υ καί συζητοῦνται ὑπὸ τοῦ κ. Hamilton, ἐπιθυμῶ νά ἐξάρω τὰ ἀκόλουθα, τὰ ὅποια νομίζω ὅτι εἶναι τὰ πλέον ἀξιόλογα: 1. Ἡ γέννησις τοῦ 'Αλεξάνδρου, ἥτις ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ὡς γενομένη τὸν Ἰούλιον τοῦ 356, εἶναι ὀρθότερα τῆς τοῦ 'Αριστοβούλου, ὅστις ἀναφέρει τὸν 'Οκτώβριον τοῦ ἰδίου ἔτους. 2. Ἡ ὀνομασία «Βουκεφάλαις» τοῦ Ἴππου τοῦ 'Αλεξάνδρου προέρχεται ἀπὸ σφραγίδα ἐπὶ τοῦ Ἴππου παριστάνουσαν κεφαλὴν βοῦς. 3. Ἡ πρόσκλησις τοῦ 'Αριστοτέλους εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Φιλίππου ὠφείλετο εἰς πολιτικούς κυρίως λόγους, ἥτοι εἰς τὴν συμμαχίαν τὴν ὁποίαν οὐνήψεν ὁ Φίλιππος μὲ τὸν συγγενῆ τοῦ 'Αριστοτέλους Ἑρμείαν τὸν Ἀταρνέα. 4. Ἐπὶ τοῦ σημαντικοῦ θέματος τῶν ἀποδιδόμενων εἰς τὸν 'Αριστοτέλην ἔργων Π ε ρ ἰ β α ο ι λ ε ι α ς καί Ὑ π ε ρ ἄ π ο ἰ κ ω ν καί τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ 'Αλεξάνδρου, ὁ κ. Hamilton περιορίζεται νά θέσῃ τὸ πρόβλημα καί νά παρουσιάσῃ τὰς ἐπ' αὐτοῦ διαφόρους ἄκρως ἀποκλινοῦσας μεταξύ τῶν ἄποψεις. 5. Ὁ ἀποδιδόμενος εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν χρησμός περὶ 'Αλεξάνδρου εἶναι μεταγενεστέρᾳ ἐπιπόνησις. 6. Οἱ ὄροι ε τ α ἱ ρ ο ι καί φ ἰ λ ο ι χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἄνευ διακρίσεως τῆς σημασίας ἐκάστου. 7. Ἀσφαλῶς ἀνακριβῆς εἶναι ἡ πληροφορία ὅτι ὁ 'Αλέξανδρος ἀναχωρῶν διὰ τὴν Ἀσίαν διένειμεν ὄλην τὴν ἐν Μακεδονίᾳ κτηματικὴν περιουσίαν του. 8. Περὶ τοῦ ἐπεισοδίου τοῦ Γορδίου δεσμοῦ ὁ κ. Hamilton ἀκολουθεῖ τὸν Pearson, ὁ ὅποιος λόγῳ τῶν διαφορετικῶν παραδόσεων περὶ αὐτοῦ καί τῶν διαφορετικῶν ἐρμηνειῶν ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἱστορικῶν κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τίποτε τὸ θετικόν δὲν δυνάμεθα νά εἰπῶμεν περὶ αὐτοῦ. 9. Ἡ χήρα τοῦ Μείνωνος, θυγάτηρ τοῦ Ἄρταβάζου, δὲν ὀνομάζετο Βαρσίνη. Ἡ Βαρσίνη, ἡ ὁποία ἠμαλωτίσθη εἰς Δαμασκόν, ἦτο ἡ μεγαλύτερα κόρη τοῦ Δαρείου, τὴν ὁποίαν ὁ 'Αλέξανδρος ἐνυμφεῦθη εἰς Σοῦσα. 10. Ἡ ἐνθρόνισις τοῦ 'Αλεξάνδρου ὡς Φαραῶ τῆς Αἰγύπτου ἐγένετο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὰς 14 Νοεμβρίου 332. 11. Ὁρθῶς ὁ Tarn ἐχαρακτήρισε ὡς ἄκρως συγκεχυμένην τὴν ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου περιγραφὴν τῆς μάχης εἰς τὰ Γανγάμηλα. 12. Ὁ ἐμπρησμός τῆς Περσεπόλεως ὀρθῶς χρονολογεῖται ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου καί τοῦ Κουρτίου κατὰ τὸ τέλος τοῦ Μαΐου. 13. Ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς π ρ ο σ κ υ ν ἡ σ ε ω ς, περὶ τοῦ ὁποίου τὸ κείμενον τοῦ Πλουτάρχου εἶναι ἄσαφές, ὁ κ. Hamilton ἀκολουθεῖ κυρίως τὸν Balsdon, ὅστις ὑπεστήριξεν ὅτι αὕτη ὥρισθη ὑπὸ τοῦ 'Αλεξάνδρου λόγῳ τῆς ἀνάγκης νά ἀποφευχθῆ διάκρισις μεταξύ Ἑλλήνων καί Περσῶν. 13. Δύο καί ὄχι τρεῖς πρέπει νά εἶναι οἱ ὑπὸ τοῦ Δαρείου σταλείσαι πρεσβεῖαι εἰς τὸν 'Αλέξανδρον.

Ἀνέφερα κατ' ἐκλογὴν τὰ ὡς ἄνω σημεῖα κυρίως, διὰ νά ἐξάρω τὴν καθαρὴν κρίσιν τοῦ κ. Hamilton καί τὴν ἀποκαλυπτομένην εἰς αὐτὰ προσάθειάν του νά ἀποφύγη ἐξαγωγὴν συμπερασμάτων ἐπὶ τῇ βάσει ὑποθέσεων. Ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἡ ἐργασίᾳ του ἀποτελεῖ πολῦτιμον βοήθημα διὰ τὴν μελέτην καί τοῦ ἔργου τοῦ Πλουτάρχου καί τὸν μὲ τὴν ζωὴν καί τὴν δρᾶσιν τοῦ Μεγάλου 'Αλεξάνδρου συνδεομένων προβλημάτων.

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΤΡΑΣ

Ἐμμ. Ι. Μικρογιαννάκη, Αί μεταξύ 'Αλεξάνδρου Γ' καί Δαρείου Γ' διπλωματικά ἐπαφαί, Ἀθήναι 1969, σελ. 119.